

СТАНОВИЩЕ

относно научноизследователската, научноорганизаторската и преподавателската дейност на доц. д-р **Ваня Иванова Зидарова**, участник в процедурата за придобиване научната степен “доктор на науките” по 2. Хуманитарни науки, 2.1. Филология (Български език); тема – *Семантика и прагматика на детерминацията в българския език*,

от проф. дфн Иван Костадинов Куцаров, член на научното жури по процедурата, назначено със заповед № Р33 – 6063 (14.12.2017 г.) на Ректора на Пловдивския университет “Паисий Хилендарски”

Ваня Иванова Зидарова е родена през 1959 г. в гр. Пловдив на. Завършила е хуманитарна гимназия и от 1978 до 1982 година е редовна студентка по специалността българска филология във Филологическия факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски”. Тя е сред най-изявените студенти на випуска, активно участва в научната кръжочна дейност на факултета и още тогава получава национално признание: първо място в Националната олимпиада по руски език за нерусисти (Пловдив, 1979 г.), индивидуално първо място в Националната олимпиада по български език (Велико Търново, 1981 г.) и член на отбора на университета, победител в същата олимпиада. Може да се каже, че нейните изяви са сред първите признания на национално равнище на зараждащата се Пловдивска граматична школа.

През последните години на следването си под мое ръководство Ваня Зидарова подготвя дипломна работа на тема *Функционално-семантичната категория каузалност в българския и руския език (функционални еквиваленти на руския безпредложен родителен падеж в българския език)*, която защитава през 1982 г. с отличен успех и се дипломира като специалист по български език и литература и преподавател в средните училища.

Още същата година тя печели конкурс за хоноруван асистент в катедрата по български език на Пловдивския университет, а по-късно (декември) и конкурс за редовен аспирант (сега докторант) в катедрата по

български език на Софийския университет „Св. Климент Охридски“. През 1985 г. Ваня Зидарова печели трети конкурс – за редовен асистент в катедрата по български език на Пловдивския университет, а аспирантурата е трансформирана в задочна. През 1986 г. е повишена в научното звание старши асистент.

През 1994 г. ст. ас. Ваня Зидарова придобива научната степен „кандидат на филологическите науки“ (сега „доктор“) след защитата на дисертационен труд [*Семантика и употреба на словоформата един (с оглед на категорията определеност-неопределеност)*], София, 1994] под ръководството на изтъкнатия български езиковед проф. Петър Пашов. Същата година е повишена в научното звание главен асистент, а след представянето на хабилитационен труд [*Очерк по българска лексикология*, Пловдив, 2000] през 2000 г. Специализираният научен съвет по езикознание при ВАК и присъжда научното звание доцент.

Като хоноруван асистент и като редовен преподавател в Пловдивския университет Ваня Зидарова води семинарни занятия и лекции по следните дисциплини: *Фонетика на съвременния български книжовен език*, *Лексикология на съвременния български книжовен език*, *Съвременен български език* (общ курс за небългаристи), *Семиотика и лингвистика*, *Българска лексикография*, *Публична реч и комуникация*

Доц. В. Зидарова е специализирала в Софийския университет (септември 1985 г.) и във Варшавския университет (октомври – декември 1992 г.). В периода 1990-1991 и 1995-1996 г. е лектор по български език в Познанския университет „Адам Мицкевич“. Била е гост лектор в Карловия университет (Прага, 2004 г.) и в университета “Йотвъш Лоранд” (Будапеща, 2012 г.). Била е член на международното жури по превод в Торунския университет „Николай Коперник“ (май 2011 г.). По програмата за преподавателска мобилност доцент Ваня Зидарова е изнасяла лекции в редица европейски образователни центрове, сред които университетите в Бордо, Гент, Флоренция, Гьотинген, Прага, Бърно и други.

Автор е на няколко учебника и учебни помагала за студенти филолози: *Очерк по българска лексикология* (Пловдив: Пловдивско университетско издателство, 1998), *Български език (теоретичен курс с практикум)* (Пловдив: изд. Контекст, 2007), *Помагало по българска лексикология* (Пловдив: Пловдивско университетско издателство, 2009), *Фонология на съвременния български език* (помагало за студенти), (Пловдив: изд. Арми-та, 2012).

Основните научни интереси на доц. Зидарова са в сферата на общото езикознание, езиковата семантика, прагматиката, лексикологията и различните форми и средства за езикова комуникация. Владее отлично полски език и много добре руски, английски и италиански език.

Участвала в десетки национални и международни научни форуми. Има 87 публикации в България и чужбина по въпроси от областта на бъл-

гарската морфология, лексикология, словообразуване и медийната езикова практика. Редактор е на книгата *Галоп сред звездите* от Венета Ненкова (Италия, 2017). рецензент е на „Учебник по български език за чужденци (Пловдив, Издателство на ВМИ).

В. Зидарова е била дългогодишен оценител (вкл. и председател на комисията) в кандидатстудентската кампания на Пловдивския университет и съавтор на няколко помагала по езикова култура; многократен член на научни журита; отговорник за акредитацията на педагогическите специалности в Пловдивския университет; член на Факултетния съвет на Филологическия факултет; член на Комисията по атестация; оценител в Комисията по оценяване на учебниците за 1-5 клас към МОН; Еразъм координатор на катедрата по български език, има опит в организирането на национални и международни научни форуми.

Представеният от доц. д-р Ваня Иванова Зидарова комплект материали на хартиен носител е в съответствие с чл. 45 (4) от Правилника за развитие на академичния състав на ПУ и включва следните документи:

1. молба по образец до ректора за откриване на процедурата;
1. автобиография по европейски формат;
2. протокол от предварителното обсъждане в катедрата;
3. автореферат;
4. списък на публикациите по темата на дисертационния труд;
5. дисертационен труд;
6. справка за спазване на специфичните изисквания на съответния факултет;
7. декларация за оригиналност и достоверност на приложените документи;
8. копия на публикациите по темата на дисертационния труд;
9. диплома за образователна и научна степен ‘доктор’ – оригинал или нотариално заверено копие от нея;
10. други материали, които удостоверяват интересите в съответната научна област;
11. други документи, съобразно специфичните изисквания на ФС.
12. документ за внесена такса, съгласно Тарифата.
13. комплект документи на хартиен носител от т. 1 до т. 12 – 4 броя;
14. комплект документи от т. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 < евентуално посочване на други документи от т. 9, 11, 12 на електронен носител > – 8 броя;

Предложеният за защита дисертационен труд обхваща 331 стандартни страници, набрани на компютър, и включва: съдържание (стр. 2-3), увод (стр. 4-18), пет основни глави на изложението (съотв. стр. 18-57; 58-164; 165-279; 280-283; 284-313), заключение (стр. 314-316), и библиография (стр. 317-331).

Посветен е на проблемите, свързани с една от най-дискутираните морфологични категории в съвременния български език, която акад. Ал. Теодоров-Балан нарича *положение* (единственото предложено досега общо наименование на категорията на равнището на род, число, време, наклонение, залог и пр.), а в практиката е наричана *определеност* (най-често), *определеност ~ неопределеност*, *членуване*, *детерминация* и пр. Авторката се е спряла на последния термин – чуждицата *детерминация*, от която очевидно са произлезли българските термини. И понеже стана дума за термини, ще обърна внимание на една констатация на проф. Ст. Буров от 1996 г., която В. Зидарова цитира още в началото на дисертацията си и която аз наскоро цитирах за втори път: „Подобно на дискусиата за аналитизма на съвременния български език, водена през 50-те години на ХХ век, дискусиата за характера и значенията на тази категория е на път да се трансформира в терминологичен (и затова безплоден) спор” (стр. 4). Защото все повече мисля, че поне що се отнася до нашето езиковедие, терминологичните спорове могат и трябва да дадат плодове. Ясно е, че терминът, с който се назовава маркираният член (или единия от маркираните членове) на тази категория, е несполучлив. Отбелязва го Ю. С. Маслов още през 1971 г.: „*Определенность*, вероятно, не самый удачный термин для обозначения данного грамматического значения”.

Първата глава на дисертацията има научнометодологичен и терминологично-описателен характер, което очевидно е наложено от необходимостта, да се очертаят границите на изследването и да се мотивират предпочетените термини. Всички аспекти на анализа (семантичните, референциалните, прагматичните и комуникативните) насочват към множество дискуссионни идеи, свързани със съответните термини. За основна комуникативна единица се приема изказването, тъй като, според авторката, „семантиката на детерминацията определено надхвърля рамките на граматичната форма” (стр. 6). Най-малкото по обем понятие, допускащо анализ на детерминаторите и тяхната семантика, е именната синтагма, а максималното по обем наблюдавано пространство е дискурсът (съвкупност от устната и писмената реч). Детерминатори са всички изразни средства (морфологични и лексикални, членове и местоимения), които са свързани със семантичното съдържание на категорията. При описанието на семантиката е използван структурния подход, представяш я чрез набор от диференциални признаци.

Разделът „Семантика и прагматика” съдържа критични обзори на четирите аспекта на изследването – семантика, референция, прагматика и комуникация.

Във основа на тях в следващата част „Семантика и прагматика на детерминацията (структурно-семантично описание)” се прави изводът, че опитите да се систематизират всички гледни точки, показват, че има смисъл да се обособят три основни направления – логическо (когнитивно), ре-

ференциално (логико-референциално или комуникативно-референциално), прагматично, изхождащо от отношението на говорещия към съдържанието на изказването от гледна точка на комуникативната цел.

В зависимост от възможните комуникативни варианти се реализират комбинации от следните прагматични признаци: + / - идентифицируемост и + / - неидентифицираност. Актуални са и признаците референтност и единичност. Авторката стига до заключението, че семантиката на детерминацията в българския език обединява когнитивни и комуникативно-прагматични признаци и описанието и е невъзможно извън рамките на речеви акт.

Следващата глава е посветена на детерминаторите в българския език и техния разнороден характер: семантичен, граматичен и лексикален. Семантичните са собствените имена; граматични са членните морфемии (определителен и неопределителен член); лексикални са неопределителните, показателните, притежателните, обобщителните и отрицателните местоимения.

Последната глава на изложението – „Детерминация и генеричност” – обобщава проявите на генерична употреба на имената и условията, при които тя се реализира – вж. стр. 308.

Като цяло дисертационният труд е образец за многоаспектно описание на изследваното явление, особено нужно при характеризирането на категория, която не се приема за окончателно изучена.

Като обем и като съдържание той напълно отговаря на изискванията за придобиване на посочената по-горе научна степен.

Пловдив, 09.02.2018 г.

(проф. дфн Ив. Куцаров)